

**SOCIAL-
OCH
AVTALS-
FÖRSÄK-
RINGAR
SVERGE**

2022

– en översikt

Social- och avtalsförsäkringar i Sverige – en översikt

System som vuxit fram under drygt 100 år

Sveriges system med allmänna socialförsäkringar och kollektivavtalade avtalsförsäkringar har vuxit fram under drygt hundra år. De allmänna försäkringarna vilar på lagstiftning och finansieras med arbetsgivarnas avgifter och arbetstagarnas inkomstskatter. De kollektivavtalade försäkringarna vilar på överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden och finansieras med premieinbetalningar som arbetsgivarna gör. I denna promemoria ges en kortfattad och förenklad bild av försäkringssystemets delområden, hur det finansieras och vilka förmåner som förekommer i vanliga inkomstlägen.

Den svenska arbetsmarknaden kan delas in i tre sektorer: privat, statlig samt kommuner och regioner. Inom de olika sektorerna finns det 115 parter, 60 fackliga organisationer och 55 arbetsgivarorganisationer. Tillsammans har de tecknat kring 670 kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor. Kollektivavtal om pension och försäkring tecknas vanligtvis av de centrala arbetsgivar- och arbetstagarparterna inom respektive sektor, såsom Svenskt Näringsliv, LO och PTK för privat sektor. Det finns en mångfald av aktörer som försäkrar och administrerar systemen med kompletterande tjänstepensions- och försäkringslösningar.

Individens försäkringsskydd består av flera olika förmåner som kompletterar varandra. De lagstiftade försäkringarna ger ett grundskydd som gäller alla. Kollektivavtalade försäkringar gäller bara för dem som omfattas av dessa kollektivavtal. Omkring 90 procent av alla anställda i Sverige täcks av kollektivavtal.

Arbetsgivare som är anslutna till Svenskt Näringsliv genom medlemskap i ett arbetsgivarförbund är som regel skyldiga att teckna kollektivavtalade försäkringar för sina anställda. Detsamma gäller för oorganiserade arbetsgivare som har slutit hängavtal direkt med de anställdas fackliga organisation. Det innebär att arbetsgivaren förbinder sig att tillämpa förbundsavtalet för branschen utan att vara medlem i en arbetsgivarorganisation. Även arbetsgivare utan kollektivavtal kan teckna försäkringspaket för sina anställda.

Aktörer

De allmänna socialförsäkringarna administreras av **Försäkringskassan** och **Pensionsmyndigheten**.

I mångfalden av aktörer på kollektivavtalsförsäkringarnas område är det några som sticker ut då de berör en stor del av alla arbetstagare i Sverige. **AFA Försäkring** ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Idag omfattas nära fem miljoner människor av minst en försäkring hos AFA (sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet).

Bland de många aktörerna på tjänstepensionsområdet finns bland andra **Alecta** som förvaltar pensioner åt 33 000 företag och drygt 2 miljoner tjänstemän på uppdrag av Svenskt Näringsliv och PTB. **AMF** är grundat och ägs av LO och Svenskt Näringsliv och förvaltar kapital åt cirka 4 miljoner pensionssparare. Inom de olika tjänstepensionsplanerna, exempelvis ITP för tjänstemän och Avtalspension SAF-LO för arbetare, finns det också möjlighet för den enskilde att välja andra upphandlade pensionsförvaltare att förvalta tjänstepensionen.

Collectum och **Fora** är två partsägda bolag inom privat sektor som administrerar kollektivavtalade försäkringar och är valcentral för tjänstepensionen.

Trygghetsfonden TSL är en del av kollektivavtalad omställningsförsäkring som stöttar uppsagda arbetare på uppdrag av Svenskt Näringsliv och LO. **TRR – Trygghetsrådet** stöttar arbetsgivare, fackligt förtroendevalda och uppsagda tjänstemän inom privat sektor. TRR:s huvudmän är Svenskt Näringsliv och PTB.

Händelse ↓	Anställning →					
	Anställd i kommun eller landsting	Privatanställd arbetare	Privatanställd tjänsteman	Kooperativt anställd arbetare	Kooperativt anställd tjänsteman	Statligt anställd
Sjukdom	AFA Försäkring (AGS-KL)	AFA Försäkring (AGS)	Alecta (ITP)	AFA Försäkring (AGS)	Folksam (KTP)	Statens tjänstepensionsverk (PA16)
Arbetsskada	AFA Försäkring (TFA-KL)	AFA Försäkring (TFA)	AFA Försäkring (TFA)	AFA Försäkring (TFA)	AFA Försäkring (TFA)	AFA Försäkring (PSA)
Föräldraledig	Arbetsgivaren	AFA Försäkring (FPT)	Arbetsgivaren	AFA Försäkring (FPT)	Arbetsgivaren	Arbetsgivaren
Dödsfall	KPA Liv (TGL-KL)	AFA Försäkring (TGL)	Nio valbara försäkringsbolag (TGL)	Folksam (AGL)	Folksam (TGL)	Statens tjänstepensionsverk (TGL)
Uppsägning på grund av arbetsbrist	Omställningsfonden (Omställningsavtal KOM-KL)	AFA Försäkring (AGB) Trygghetsfonden TSL (Omställningsstöd)	Trygghetsrådet (Omställningsavtal)	CIKO (Omställningsavtal KFO-LO)	TRS (Omställningsavtal)	Trygghetsstiftelsen (Omställningsavtal)

Aktörer inom avtalsförsäkringar angående sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Källa: AFA Försäkring, TRS och Collectum.

Utveckling av försäkringar under ett sekel – några viktiga årtal

Allmänna försäkringar

1901

Första obligatoriska socialförsäkringen införs: lag om ersättning för skada till följd av olycksfall i arbetet

1913

Riksdagen fattar beslut om att införa en allmän pensionsförsäkring

1935

En statsunderstödd frivillig arbetslöshetsförsäkring införs

1955

Allmän sjukförsäkring införs efter riksdagsbeslut

1959

Riksdagen fattar beslut om ATP – allmän tilläggspension

1974

Föräldraförsäkringen införs

1999

Nytt allmänt pensionssystem införs

Avtalsförsäkringar

Sveriges Privatanställdas
Pensionskassa, SPP (idag
Alecta), bildas

1917

Parterna tecknar avtal
om tilläggspensionen
ITP

1960

LO och SAF (idag Svenskt
Näringsliv) sluter avtal om en
Tjänstegrupplivförsäkring
(TGL)

1962

Parterna sluter avtal om
Avtalsgruppsjukförsäkring
(AGS)

1971

Omställningsavtal
för privatanställda
tjänstemän tecknas.
Trygghetsrådet TRR bildas

1974

Avtal om
Trygghetsförsäkring
vid arbetsskada (TFA)

1977

Omställningsavtal för
privatanställda arbetare.
Trygghetsfonden TSL
bildas

2004

Föräldrapenningtillägg
(FPT) för
privatanställda
arbetare införs

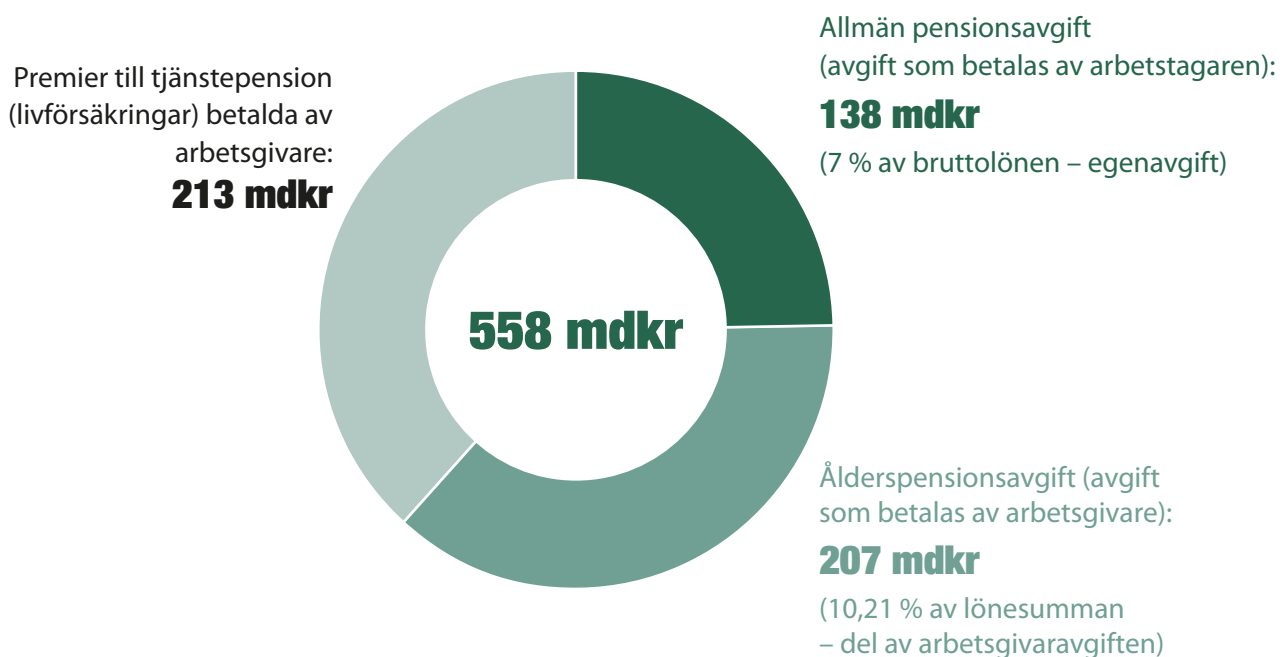
2014

Huvudavtal – avtal om
omställning, Svenskt
Näringsliv, LO och PTK

2022

Pensionssystemet

Finansiering: 558 miljarder kronor/år

Det allmänna pensionssystemet ska ge ekonomisk trygghet vid ålderdom och administreras av Pensionsmyndigheten. De delar som finansieras med avgifter som betalas av arbetsgivare och arbetstagare är inkomstpensionssystemet och premiepensionssystemet. Den allmänna pensionsavgift som alla inkomsttagare betalar är 7 procent av bruttolönen upp till en inkomst på 8,07 inkomstbasbelopp (47 748 kronor per månad 2022). I samband med den årliga beskattningen ges en skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften. Arbetsgivare betalar en pensionsavgift på 10,21 procent av anställdas löner. Avgiften betalas på hela inkomsten, även för inkomster som överstiger taket på 47 748 kronor per månad. Inkomster som överstiger detta tak ger inte pensionsrätt. Den delen av avgiften förs till statsbudgeten och betraktas som en skatt.

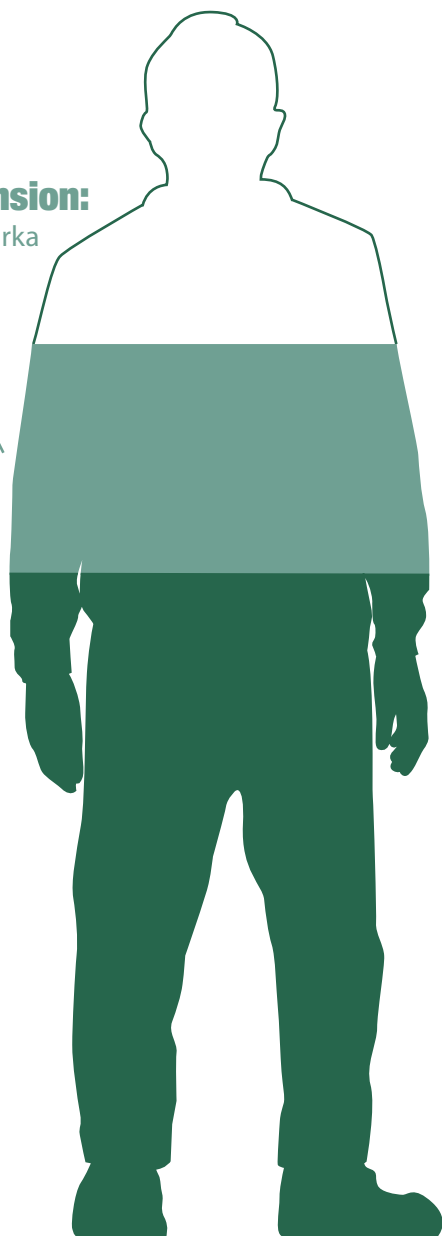
Därutöver finns det skattefinansierade ersättningar för ålderspensionärer. Det gäller garanti-pension, inkomstpensionstillägg, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd. Dessa ersättningar uppgick till 28 miljarder kronor 2021 enligt statens budget 2023.

Pensionssystemet

Tjänstepension:

Beräknas ge cirka

19 %

Både det allmänna pensionssystemet och tjänstepensionsförsäkringarna är numera premiebestämda. Det betyder att inbetalningarna under arbetslivet har en avgörande betydelse för nivån på pensionen. För äldre arbetstagare finns fortfarande förmånsbestämda tjänstepensionssystem, där lönen vid pensionsåldern avgör pensionens storlek.

Det finns flera sätt att beräkna hur hög pensionen kan bli i relation till arbetsinkomsterna. Pensionsmyndigheten räknar med att kompensationsgraden (pensionen i förhållande till inkomsten åren innan pension) i standardtypfallet för en person född 1975 vid pension enligt den angivna riktåldern blir 54 procent i allmän pension. Den totala pensionen blir i detta standardtypfall 73 procent, enligt Pensionsmyndigheten.

Utöver allmän pension och tjänstepension förekommer det också olika former av privat sparande till pension.

Under 2021 uppgick utbetalningarna av ålderspensioner till 365 miljarder kronor från Pensionsmyndigheten, 121 miljarder kronor från tjänstepension och 115 miljarder kronor från privat pension, enligt Svensk Försäkring.

Allmän pension:

Beräknas ge cirka

54 %

Exempel: En person född 1975 som tar ut pension enligt den angivna riktåldern kan i standardtypfallet räkna med 54 procent av lönen i allmän pension och 19 procent i tjänstepension, vilket ger 73 procent i total pension, enligt Pensionsmyndigheten.

Sjukdom

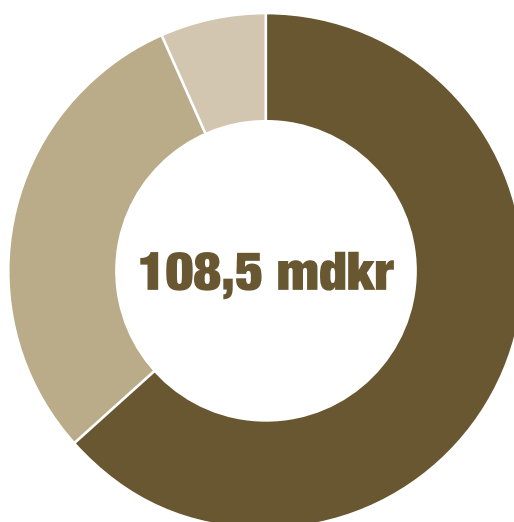
Finansiering: 108,5 miljarder kronor/år

Premier för kompletterande
kollektivavtalad ersättning vid
sjukdom betalda av arbetsgivare:

7 mdkr

Sjuklön dag 1-14, betalas
av arbetsgivare direkt till
anställd, (2021)

32,5 mdkr

Sjukförsäkringsavgift (avgift
som betalas av arbetsgivare):

69 mdkr

(3,55 % av lönesumman
– del av arbetsgivaravgiften)

Sjukförsäkringens syfte är att ge ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Enligt Socialförsäkringsbalken har en försäkrad "rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel".

Den allmänna sjukförsäkringen administreras av Försäkringskassan. Den finansieras genom den sjukförsäkringsavgift som är en del av arbetsgivaravgiften, som arbetsgivaren betalar. Sjukförsäkringsavgiften finansierar sjukpenning, rehabiliteringspenning, graviditetspenning, närståendepenning, aktivitets- och sjukersättning (det som tidigare kallades förtidspension).

Arbetsgivaren betalar sjuklön direkt till den anställde de första 14 sjukdagarna, efter att ett helt karensavdrag har gjorts. Delar av arbetsgivarens sjuklönekostnader kompenseras genom Ersättning för höga sjuklönekostnader som beslutas av Försäkringskassan. Under covid-19 har denna ersättning ökat kraftigt med stöd av särskilda pandemirelaterade bestämmelser, från drygt 1 miljard kronor 2019 till drygt 14 miljarder kronor 2021.

Arbetsgivare med kollektivavtal har en kompletterande sjukförsäkring för sina anställda. I det privata näringslivet kallas den Avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) för arbetare och ITP sjukpension för tjänstemän. Dessa avtalsförsäkringar som kompletterar den allmänna sjukförsäkringen vilar på kollektivavtal och tillhandahålls av försäkringsbolag, till exempel AFA Försäkring och Alecta, och finansieras genom premier från arbetsgivaren.

Därutöver kan arbetsgivaren även betala kollektivavtalad ersättning vid sjukfrånvaro direkt till arbetstagen.

Sjukdom

Avtalsgruppsjukförsäkringen: 10 %

Sjukpenning 77,6 %

Förmåner

Vid sjukdom kommer ersättningen till den anställda från olika håll. Arbetsgivaren betalar ut sjuklön och Försäkringskassan betalar ut sjukpenning och sjukersättning. De kollektivavtalade försäkringarna ger anställda möjlighet att få kompletterande ersättningar. Den anställda kan även ha en privat sjukförsäkring.

Ersättningen vid sjukdom skiljer sig något mellan olika sektorer på arbetsmarknaden. För inkomster under tio prisbasbelopp är skillnaderna små. Under de första 14 dagarna har alla sjuklön motsvarande 80 procent av lönen, som efter karensavdrag betalas av arbetsgivaren direkt till den anställde. Normalt är ersättningsgraden dag 15–360 totalt kring 87,5 med viss variation beroende på avtalsområde. Därefter sjunker ersättningsgraden till 72,75 procent av lönen.

Den allmänna sjukpenningen betalas ut av Försäkringskassan. Kompletterande ersättning enligt avtalsförsäkring betalas ut av det försäkringsbolag som sköter försäkringen, till exempel AFA Försäkring och Alecta. Det förekommer också att kompletterande ersättning enligt kollektivavtal betalas direkt av arbetsgivaren.

Utbetalningarna 2021

Under 2021 uppgick utbetalningarna av sjukpenning till 42,6 miljarder kronor och av förtidspension till 40,7 miljarder kronor från Försäkringskassan. Arbetsgivarna betalade 32,5 miljarder i sjuklön för dag 2–14 till de anställda. AFA Försäkring betalade ut 9,7 miljarder kronor i kompletterande ersättning vid sjukdom och Alecta 1,3 miljarder kronor.

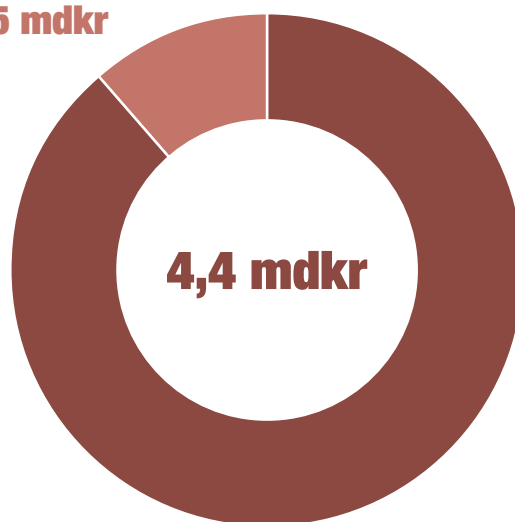
Exempel: En anställd med en månadslön på 29 000 kronor som omfattas av avtalsgruppsjukförsäkring, sjukdag 15–360.

Arbetskada

Finansiering: 4,4 miljarder kronor/år

Premier för kollektivavtalad ersättning, TFA, betalda av arbetsgivare:

0,5 mdkr

Arbetskadeförsäkringsavgift (avgift som betalas av arbetsgivare):

3,9 mdkr

(0,3 % av lönesumman – del av arbetsgivaravgiften)

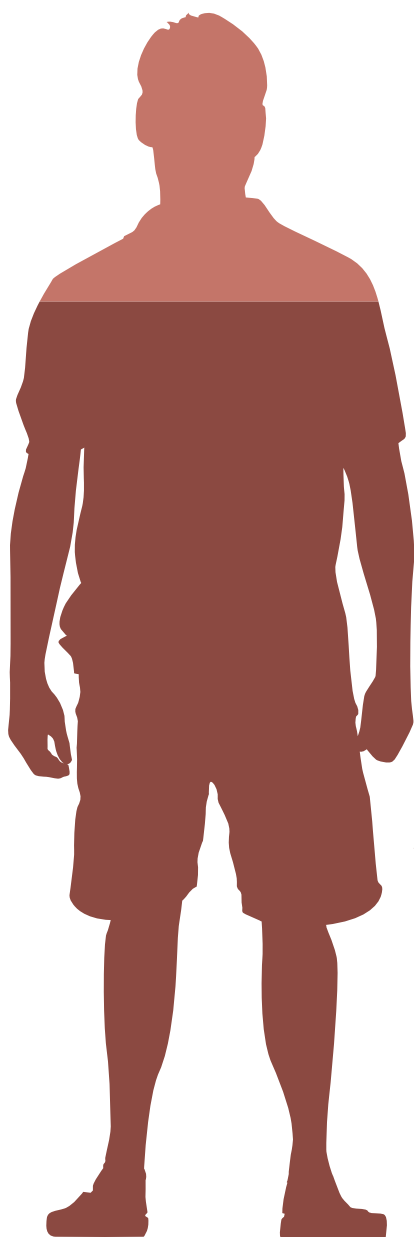
Arbetsskadeersättning ska ge ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av arbetskada.

Den allmänna arbetskadeförsäkringen administreras av Försäkringskassan och omfattar alla förvärsarbetande. Den finansieras genom den arbetskadeförsäkringsavgift som är en del av arbetsgivaravgiften, som arbetsgivaren betalar. Trygghetsförsäkring vid arbetskada (TFA) är en kollektivavtalsförsäkring som sköts av AFA Försäkring, och finansieras med premier som arbetsgivaren betalar.

Arbetskada

Förmåner

Trygghetsförsäkring vid arbetskada, TFA: 23,5 %

Vid nedsättning av arbetsförmågan har den skadade rätt till ersättning från den allmänna arbetsskadeförsäkringen i form av livränta, som kan beviljas när skadan medför inkomstförlust varaktigt eller för minst ett år. Livräntan kompenserar framtida inkomstminskning, som uppkommit p. g. a. arbetskadan upp till 100 procent, dock för förluster upp till högst 7,5 prisbasbelopp.

Kollektivavtalsförsäkringen TFA lämnar ersättning för kostnader i samband med arbetskada. TFA lämnar ideell ersättning enligt i huvudsak skadeståndsrättsliga regler. Detta innebär ersättning för sveda och värk samt – vid invaliditet – för lyte och men, och vid svårare skador lämnas i vissa fall även ersättning för särskilda olägenheter. Vid olycksfall i arbetet som medför frånvaro kan inkomstersättning betalas redan från första dagen.

En individ kan också teckna och betala för en kompletterande olycksfallsförsäkring i ett försäkringsbolag.

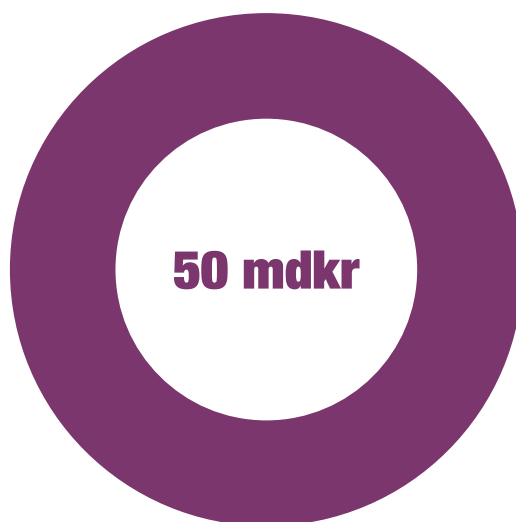
Under 2021 uppgick utbetalningarna av arbetsskadeersättningar till 2,4 miljarder kronor från Försäkringskassan. AFA Försäkring betalade ut 2,9 miljarder kronor i kompletterande ersättning vid arbetskada.

Arbetskadelifvränta: 76,5 %

Exempel: Den som skadar sig på sin arbetsplats kan få ersättning från den allmänna arbetsskadeförsäkringen, som betalas ut av Försäkringskassan. Trygghetsförsäkring vid arbetskada (TFA) kan ge den anställda olika former av ersättningar, vid sjukskrivning kan den anställda få ersättning för inkomstförlust.

Föräldraförsäkring

Finansiering: 50 miljarder kronor/år

Föräldraförsäkringsavgiften (avgift som betalas av arbetsgivare):

50 mdkr

(2,60 % av lönesumman – del av arbetsgivaravgiften)

Kompletterande föräldrapenning enligt kollektivavtal betalas vanligtvis direkt av arbetsgivaren till arbetstagaren, den totala kostnaden är inte känd. Det finns en kollektivavtalad försäkring om Föräldrapenningtillägg (FPT) för privatanställda arbetare. Premier för denna försäkring är för närvarande noll, då utbetalningarna täcks av tidigare inbetalda premier av arbetsgivare till AFA Försäkring, vilka givit god konsolidering (överskott) i AFA.

Föräldraförsäkringen ska underlätta för föräldrar att kombinera föräldraskap med arbete eller studier.

Den allmänna föräldraförsäkringen finansieras genom den föräldraförsäkringsavgift som är en del av arbetsgivaravgiften som arbetsgivaren betalar, och som administreras av Försäkringskassan. Föräldraförsäkringsavgiften finansierar föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning.

Kompletterande föräldrapenning/föräldralön enligt kollektivavtal betalas vanligtvis direkt av arbetsgivaren till arbetstagaren. Till arbetare i privat sektor betalas föräldrapenningtillägg enligt en kollektivavtalad försäkring (FPT) som AFA Försäkring sköter.

Förmåner vid föräldraledighet

Avtalsförsäkring om Föräldrapenningtillägg: 10 %

Förmåner

Den allmänna föräldrapenningen ger cirka 77 procent av inkomsten i drygt ett år, vid uttag av föräldrapenning sju dagar i veckan, vid en lön på upp till tio prisbasbelopp.

Föräldrapenningtillägg enligt kollektivavtal som betalas direkt från arbetsgivaren till arbetstagaren kan variera i nivå och tid. Det förekommer också att arbetsgivare betalar ålderspensionspremier trots föräldraledighet. Kollektivavtalad försäkring om Föräldrapenningtillägg (FPT) för privatanställda arbetare administreras av Fora och försäkras i AFA Försäkring. FPT kan betalas ut under maximalt 180 kalenderdagar per födelse eller adoption. Ersättningen är 10 procent på lönedelar upp till 10 prisbasbelopp och 90 procent på lönedelar däröver.

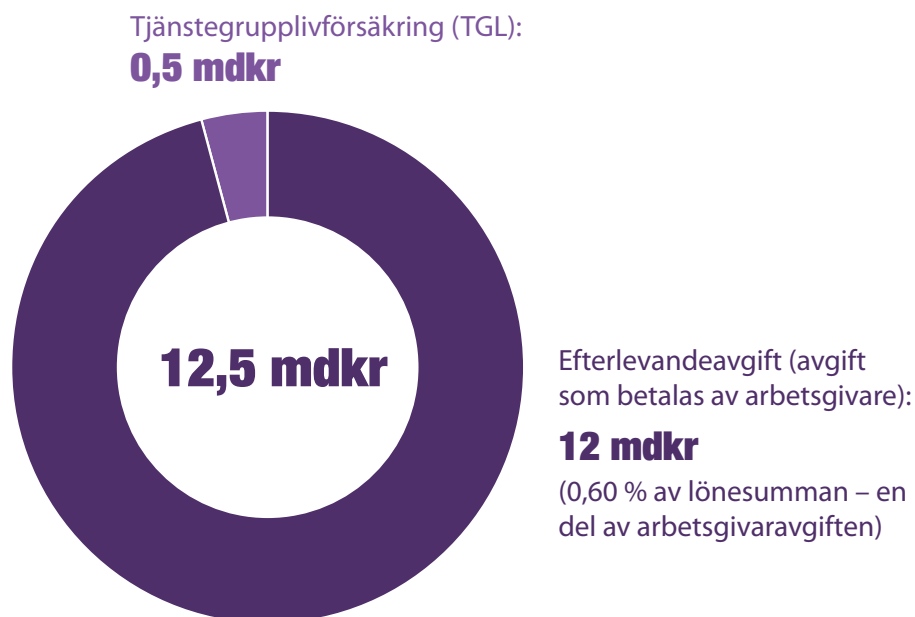
Under 2021 uppgick utbetalningarna av föräldraförsäkringsersättningar till 45 miljarder kronor från Försäkringskassan.

Föräldraförsäkringen: 77 %

Exempel: En anställd med en månadslön på 29 000 kronor och som omfattas av kollektivavtal med föräldrapenningtillägg.

Dödsfall

Finansiering: 12,5 miljarder kronor/år

Efterlevandepension är en del av det allmänna pensionssystemet. De efterlevande kan få efterlevandepension som ett ekonomiskt stöd. Stödet ska under en period täcka en del av den försörjning som den avlidna bidrog med.

Den allmänna efterlevandepensionen finansieras bland annat genom arbetsgivaravgiften som arbetsgivaren betalar in. Pensionsmyndigheten ansvarar för utbetalning av omställningspension, barnpension och änkepension.

Arbetsgivare som omfattas av kollektivavtal betalar för efterlevandeförsäkringar för sina anställda. I den privata sektorn finns Tjänstegrupplivförsäkring (TGL). De anställda har även möjlighet att koppla på olika efterlevandeskydd genom sina tjänstepensioner.

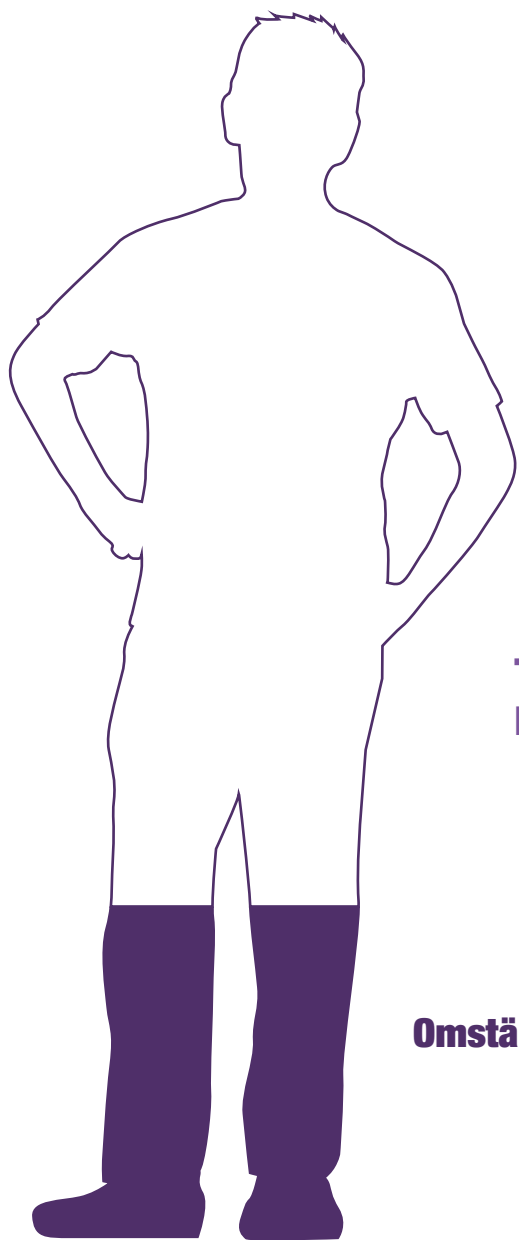
Dödsfall

Förmåner

Är man yngre än 65 år och maka eller make avlidit kan man få allmän omställningspension som ett ekonomiskt stöd i upp till ett år. Ersättningen kan vara 55 procent av den avlidnes antagna inkomstpension. I den antagna inkomstpensionen ingår det som den avlidne tjänat in fram till sin död men även den pension som antas ha kunnat tjänas in från dödsfallet fram till 65 års ålder. Om den efterlevande har vårdnad om barn kan förlängd omställningspension betalas ut.

Ersättning från tjänstegrupplivförsäkring betalas ut med ett engångsbelopp vid dödsfall, oavsett om dödsfallet inträffar under arbetstid eller inte. Beloppet bestäms med utgångspunkt i den avlidnes ålder och omfattningen av anställningen. Högsta belopp uppgår till 279 000 kronor. För minderåriga barn tillkommer ytterligare belopp.

En individ kan också teckna och betala för en privat kompletterande efterlevandeförsäkring i ett försäkringsbolag.

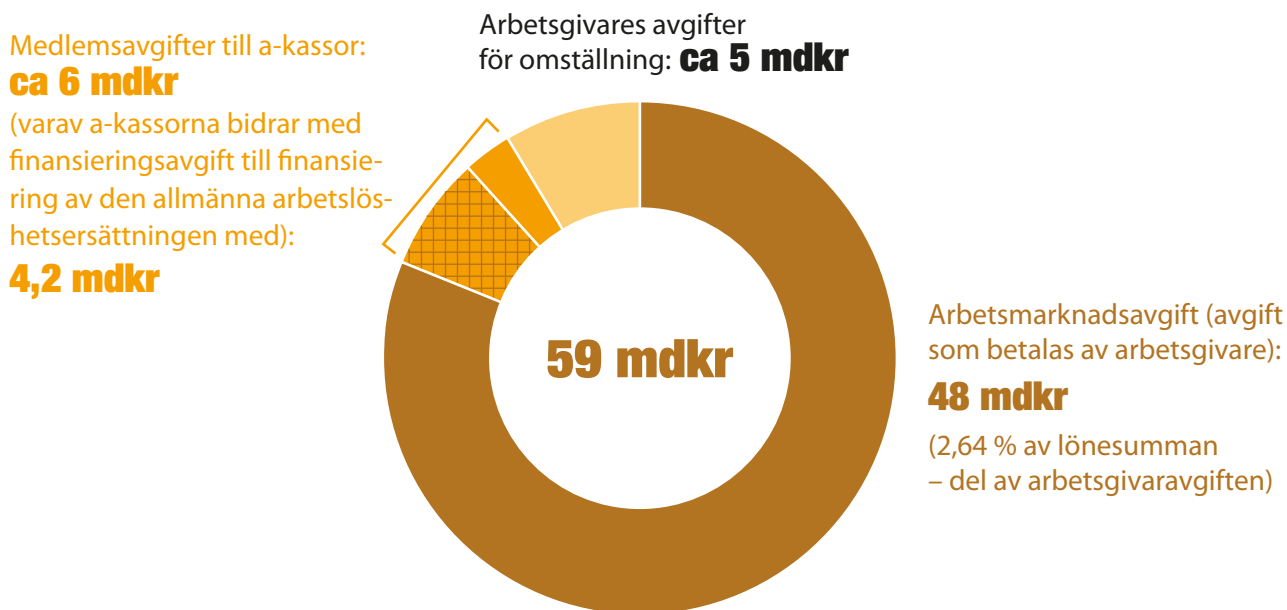
**Tjänstegrupplivförsäkring (TGL):
Engångsbelopp på upp till 290 000 kr**

Omställningspension: 27 %

Exempel: Allmän omställningspension kan betalas ut i upp till ett år och motsvarar 55 procent av den antagna inkomstpensionen, som kan vara cirka 50 procent av den tidigare inkomsten. Tjänstegrupplivförsäkring utbetalas med engångsbelopp på upp till 279 000 kronor, beroende på bland annat ålder.

Omställning

Finansiering: 59 miljarder kronor/år

Det finns 24 arbetslöshetskassor som tillsammans har cirka 3,9 miljoner medlemmar. Arbetslöshetsersättningen till arbetslösa, som till största del finansieras genom arbetsgivaravgifter, administreras av dessa arbetslöshetskassor.

Arbetslöshetsersättningen finansieras dels av arbetsmarknadsavgiften, som är en del av arbetsgivaravgiften som arbetsgivare betalar till staten, och dels av en avgift som arbetslöshetskassorna betalar till staten. Arbetslöshetskassornas medlemmar betalar i sin tur medlemsavgifter som ska täcka kassornas avgift till staten och organisationernas administrationskostnader.

De avtalsförsäkringar som kompletterar arbetslöshetsersättningen vilar på parternas avtal om omställning, vilka administreras av omställningsorganisationer och försäkringsbolag. Avtalen om omställning ger arbetstagare aktivt stöd i omställning, finansieras av arbetsgivarna och avgiften tas ut på lönesumman. Avgiften enligt huvudavtalet mellan Svenskt Näringsliv och PTK är 0,55 procent, och avgiften enligt huvudavtalet mellan Svenskt Näringsliv och LO är 0,49 procent. Arbetsgivaren kompenseras av staten med 0,15 procent.

Omställning

Förmåner

A-kasseutfyllnad: 10 %

A-kassa: 60 %

Rätt till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning har den som varit medlem i en arbetslöshetskassa i minst ett år och uppfyllt arbetsvillkor under den medlemstiden. För rätt till ersättning krävs bland annat också att man är arbetsför och oförhindrad att ta lämpligt arbete och att man är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

Arbetslöshetsersättningen ger en ersättning på upp till 80 procent av den tidigare inkomsten de första 200 ersättningsdagarna. Ersättningsnivån efter dag 200 är 70 procent. Det finns även ett tak som innebär att ersättningen kan vara högst 1 200 kronor per dag under de första 100 ersättningsdagarna och 1 000 kronor per dag de resterande ersättningsdagarna. För de som inte är medlemmar eller inte uppfyller medlemskravet i en arbetslöshetskassa finns den allmänna grundförsäkringen som ger upp till drygt 11 200 i månaden.

Syftet med kompletterande kollektivavtalad omställningsförsäkring är att underlätta omställning för både arbetstagare och företag när arbetsbrist uppstår. Avtalen kan innefatta både aktivt omställningsstöd och avgångsersättning/bidrag.

Ersättningen från kollektivavtal om omställning varierar mellan olika avtalsområden. För privatanställda tjänstemän är riktpunkten att ge en inkomstnivå, inklusive ersättning från arbetslöshetskassa, på 70 procent av tidigare lön, till dem som uppfyller försäkringens kriterier. Avgångsersättning på den nivån betalas ut i upp till 130 dagar. För privatanställda arbetare betalas ett engångsbelopp som varierar beroende på ålder, exempelvis är maxbeloppet för den som är 60 år eller äldre drygt 50 000 kronor.

Det aktiva omställningsstödet innebär att den anställde erbjuds rådgivning och andra stödinsatser för att underlätta omställningen till nytt jobb, till att starta företag eller till att börja studera.

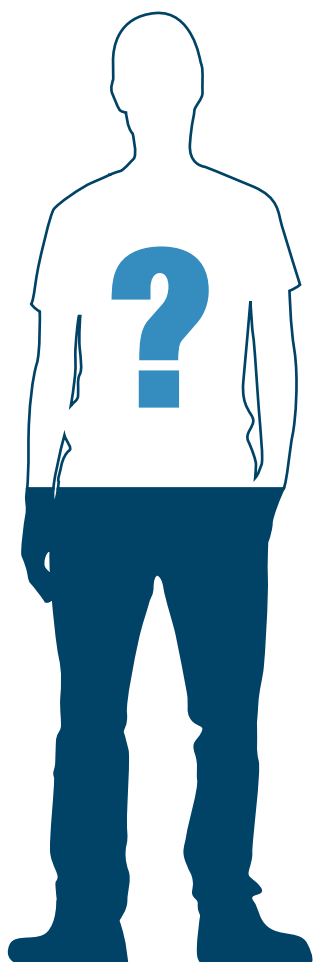
Utöver den allmänt finansierade arbetslöshetsersättningen och kollektivavtalad avgångsersättning/bidrag förekommer det också privata inkomstförsäkringar som bland annat vissa fackförbund förmedlar till sina medlemmar.

Exempel: Privatanställd tjänsteman som är medlem i a-kassa och omfattas av omställningsavtalet TRR och har haft en månadslön på 35 000 kronor.

Ett nytt system för omställning och studiestöd

Svenskt Näringsliv, LO och PTK har träffat huvudavtal om trygghet, omställning och anställningskydd. Riksdagen har dessutom beslutat om en reformerad arbetsrätt samt om ett statligt finansierat grundläggande omställnings- och kompetensstöd och ett statligt finansierat omställningsstudiestöd. Avtalen och lagarna började tillämpas den 1 oktober 2022. Det nya offentliga studiestödet administreras av CSN och innebär möjligheter för både individer vars anställning upphört och anställda som har en pågående anställning att studera och kompetensutveckla sig, för att stärka sin ställning på den framtida arbetsmarknaden. Omställningsstudiestöd kan beviljas under max två terminer med heltidsstudier och för utbildningar som påbörjas tidigast den 1 januari 2023. Därutöver har - enligt huvudavtalen - både individer vars anställning upphört och individer i pågående anställning möjlighet att få rådgivning och vägledning för att hitta nytt arbete eller stärka den framtida ställningen på arbetsmarknaden. Huvudavtalen innehåller också ett kortvarigt studiestöd för korta utbildningar och ett studiestöd som kompletterar det statligt finansierade omställningsstudiestödet. Det finns även möjlighet att få själva kostnaden för en utbildning finansierad genom huvudavtalen. Förmånerna enligt huvudavtalen administreras av kollektivavtalsstiftelserna TRR Trygghetsrådet för tjänstemän och Trygghetsfonden TSL för arbetare.

Några framtidsutmaningar för socialförsäkringarna

Förändringar av arbetslivet

Omkring 90 procent av de anställda i Sverige täcks idag av kollektivavtal. Det finns dock fenomen som kan bidra till att fler kan komma att stå utan avtalsförsäkringar framöver.

Digitalisering och annan ny teknik bidrar till strukturomvandling som ersätter arbetstillfällen. Reforminstitutet har gjort beräkningen att varannan svensk har ett jobb som inte finns om 20 år.

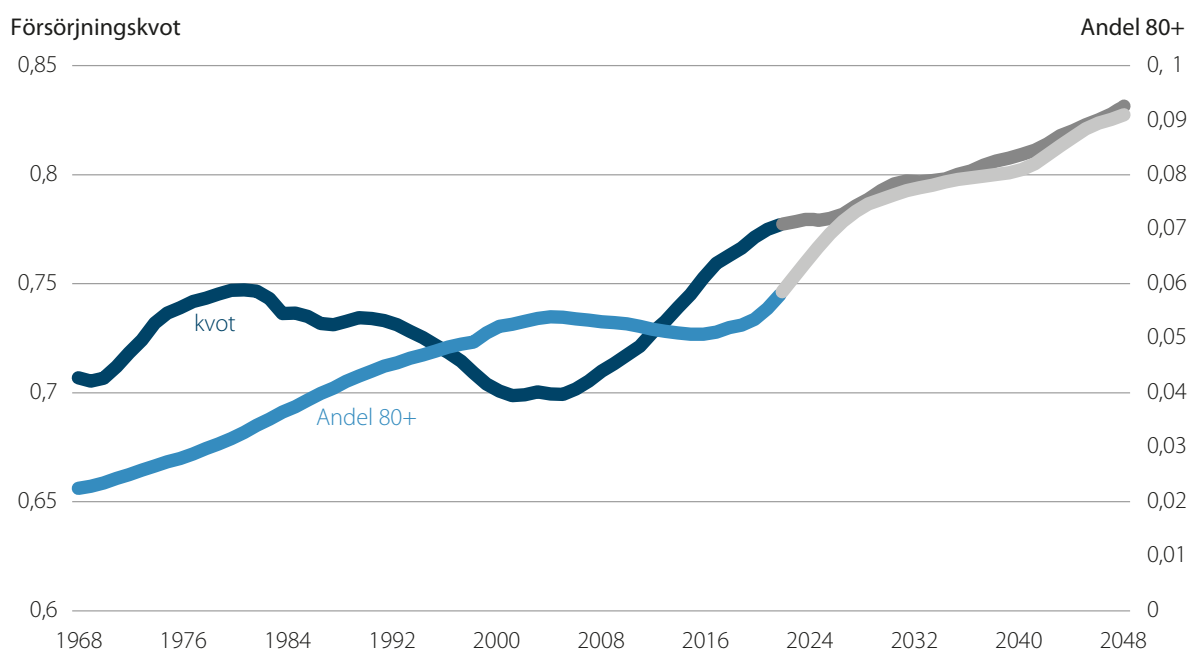
En del nya jobb som kommer till, till exempel så kallade plattformsjobb, bygger på andra avtalsförhållanden än anställning. Det kan då vara upp till den enskilde individen att teckna de försäkringar som krävs för ett fullgott försäkringsskydd.

Förändringar av befolkningen

Sveriges befolkning växer snabbt. De åldersgrupper som ökar mest är de som också har störst behov av välfärdstjänster: barn, ungdomar och äldre. Antalet personer i arbetsför ålder ökar däremot inte i samma takt, enligt SCB:s prognoser.

I diagrammet illustreras försörjningskvoten definierad som antal personer som är 19 år och yngre samt 65 år och äldre i relation till personer i åldern 20–64 år. Diagrammet visar även andelen personer som är 80 år och äldre. Som framgår av diagrammet förväntas andelen personer som är 80 år och äldre liksom försörjningskvoten stadigt öka. Dagens försörjningskvot om ca 0,77 förväntas öka till 0,83 år 2048. Förenklat kan detta beskrivas som att 100 personer i förvärsaktiv ålder idag förväntas försörja 77 yngre och äldre, år 2048 förväntas de försörja 83 yngre och äldre. Det innebär att finansieringsbördan för varje förvärsaktiv individ ökar med 8 procent. Den demografiska utvecklingen sätter press på finansieringen av socialförsäkringarna.

Andel unga och äldre över 65 år i relation till 20-64-åringar (försörjningskvot) samt andelen personer över 80 år.

Källa: SCB, Befolkningsframskrivning